

VALTIONEUVOSTON ASETUS PERUSOPETUSASETUKSEN 14 JA 18 §:N MUUTTAMISESTA

VALTIONEUVOSTON ASETUS PERUSOPETUSASETUKSEN MUUTTAMISESTA ANNETUN ASETUKSEN 14 §:N MUUTTAMISESTA

1 Nykytila ja keskeiset ehdotukset

Perusopetuslain (628/1998) 36 a §:n 6 momentin mukaisesti rehtorin ja opettajan päätösvallasta perusopetuslain 36 §:n 1 momentissa tarkoitettusta jälki-istunnon määrittämisestä sekä 36 §:n 2—4 momentissa tarkoitettusta asiasta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Pykälässä viitataan perusopetuslain 36 §:n 2 ja 4 momentteihin, joissa säädetään, oppilaan määrittämisestä poistumaan luokkahuoneesta tai muusta tilasta, jossa opetusta annetaan, ja tehtävien suorittamisesta työpäivän päätyttyä. Perusopetusasetuksen (853/1998) 18 §:n mukaisesti toimivalta edellä mainituissa asioissa on koulun opettajalla. Lisäksi 36 §:n 3 momentissa säädetään opetuksesta epäamisestä, josta päättää rehtori.

Perusopetuslain 36 §:n 2 momentin mukaisesti opetusta häiritsevä oppilas voidaan määrätä poistumaan jäljellä olevan oppitunnin ajaksi luokkahuoneesta tai muusta tilasta, jossa opetusta annetaan, taikka koulun järjestämästä tilaisuudesta. Toimivalta määrätä oppilas poistumaan luokkahuoneesta tai muusta tilasta on perusopetusasetuksen 18 §:n mukaisesti koulun opettajalla. Jos oppilas ei noudata perusopetuslain 36 §:n 2 momentissa tarkoitettua määräystä poistua luokkahuoneesta tai muusta opetustilasta, on asiassa toimivalta rehtorilla sekä opettajalla perusopetuslain 36 b §:n 1 momentin mukaisesti.

Käytännössä rehtorilla on toimivalta poistaa oppilas edellä mainituissa tilanteissa vasta sitten, kun oppilas kieltäytyy noudattamasta opettajan antamaa perusopetuslain 36 §:n 2 momentin mukaista poistumismääräystä. Oppilaan poistaminen luokkahuoneesta tai koulun tilasta edellyttää pääsääntöisesti, että oppilaan häiritsevään ja turvallisuutta vaarantavaan käyttäytymiseen ei ole voitu puuttua lievemmillä keinoilla. Oppilaan toiminta saattaa olla häiritsevää tai väkivaltaista, minkä vuoksi oppilas voidaan määrätä poistumaan. Opetuksen turvallisuuden takaamiseksi toimivalta asiassa ehdotetaan laajennettavaksi myös koulun rehtorille. Vastaavasti ehdotetaan, että oikeus määrätä perusopetuslain 36 §:n 1 momentin mukaisesti jälki-istunnosta sekä pykälän 2 ja 4 momentin mukaisista toimista, kuten tehtävien suorittamisesta työpäivän päätyessä sekä poistumismääräyksen antamiseen luokkahuoneesta tai muusta tilasta olisi koulun opettajan lisäksi myös koulun rehtorilla. Lisäksi säännöstä ehdotetaan tarkennettavaksi siten, että säännöksen sanamuoto *oppilaan* opettaja ja rehtori muutettaisiin muotoon *koulun* opettaja ja rehtori. Käytännön koulutyössä on ollut jossain määrin epäselvää, milloin kyseessä on oppilaan opettaja, eikä häiritsevään häiriökäyttäytymiseen ole pystytty puuttumaan.

Oppivelvollisuuden laajentamista koskeva hallituksen esitys (173/2020) annettiin eduskunnalle 15.10.2020. Hallituksen esityksessä ehdotettiin säädettäväksi oppivelvollisuuslaki ja laki tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta sekä muutettavaksi näihin uusiin annettaviin lakeihin liittyen perusopetuslakia, lukiolakia (714/2018), ammatillisesta koulutuksesta annettua lakia (531/2017) sekä 25 muuta lakia. Oppivelvollisuuden laajentamisen yhteydessä hyväksyttiin uusi laki tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta (1215/2020). Tutkintokoulutukseen valmentavaan koulutukseen yhdistetään nykyiset perusopetuksen ja toisen asteen tutkintotavoitteisen koulutuksen väliin sijoittuvat nivelvaiheen koulutukset: perusopetuksen lisäopetus, lukiokoulutukseen valmistavakoulutus ja ammatilliseen koulutukseen valmentava koulutus. Tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta voidaan järjestää 1.8.2022 lukien. Tästä ajankohdasta lukien päättyy myös perusopetuksen lisäopetuksen, lukio-koulutukseen valmistavan koulutuksen ja ammatilliseen koulutukseen valmentavan koulutuksen järjestäminen. Lait vahvistettiin 30.12.2020. Perusopetusasetuksen 14 §:ään ehdotetaan tehtäväksi perusopetuslain ja oppivelvollisuuslain muuttamisesta johtuva teknisluoteinen muutos.

2 Säännöskohtaiset perustelut

2.1 Perusopetusasetus

14 §. *Arviointi eräissä tapauksissa*

Pykälässä säädetään arvioinnista lisäopetuksesta vieraskielisessä opetuksessa, ulkomailla järjestettävässä opetuksessa ja muille kuin oppivelvollisille annettavassa perusopetuksessa, esiopetuksen ja maahanmuuttajille järjestettävän perusopetuksen valmistavan opetuksen arvioinnista. Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että muille kuin oppivelvollisille annettava perusopetus muutettaisiin muotoon aikuisten perusopetus. Lisäksi viittaus lisäopetukseen poistettaisiin tarpeettomana. Oppivelvollisuuden laajentamisen yhteydessä oikeustilaa selkeyttämiseksi perusopetuslain 46 §:n koulutusmuodon nimi muutettiin lailla (1216/2020) aikuisten perusopetuksiksi.

Ruotsinkieliseen säännökseen ehdotetaan muutettavaksi virheellinen termi undervisningsstyrelsen muotoon Utbildningsstyrelsen.

Muutoksen kohteena olevasta 14 §:n 1 momentista on olemassa kaksi sanamuotoa, voimassa oleva ja asetuksella (309/2021) muutettu sanamuoto, mikä tulee voimaan 1.8.2022. Koska tarkoituksena on muuttaa molempia sanamuotoja, tarvitaan kaksi muutosasetusta. Toisella asetuksella muutetaan voimassa oleva sanamuoto tulemaan voimaan 1.10.2021 ja toisella asetuksella muutosasetuksen (309/2021) sanamuoto, joka tulee voimaan 1.8.2022. Jos molempia sanamuotoja ei muutettaisi, (muuttamatta jätetty) muutosasetus (309/2021) syrjäyttäisi 1.8.2022 voimassa olevan sanamuodon. Kun asetusta (309/2021) halutaan tämä vuoksi muuttaa, muutos on kohdistettava alkuperäisen asetuksen asemesta muutosasetukseen, koska se ei ole vielä tullut voimaan eikä siten tullut osaksi alkuperäistä asetusta. Tämän vuoksi annetaan myös valtioneuvoston asetus perusopetusasetuksen muuttamisesta annetun asetuksen 14 §:n muuttamisesta.

18 §. *Rehtorin ja opettajan päätösvalta eräissä tilanteissa*

Pykälässä säädetään rehtorin ja opettajan päätösvalasta. Pykälän ensimmäisessä virkkeessä säädetään opettajan päätösvalasta perusopetuslain 36 §:ssä tarkoitetuissa tilanteissa, kuten jälki-istuntoon määräämisestä, oppilaan määräämisestä poistumaan luokahuoneesta tai muusta tilasta, jossa opetusta annetaan, sekä tehtävien suorittamisesta työpäivän päätyessä. Pykälän ensimmäistä virkettä ehdotetaan muutettavaksi siten, että päätösvalta edellä mainituissa asioissa olisi opettajan lisäksi myös koulun rehtorilla.

Säännös ehdotetaan muutettavaksi muotoon *koulun opettaja ja rehtori*. Vastaava tarkennus *koulun* opettajasta ja rehtorista ehdotetaan tehtäväksi myös pykälän muihin toimivaltaa koskeviin säännöksiin. Koulun rehtorilla tarkoitettaisiin perusopetuslain 37 §:n mukaista koulun henkilöstöön kuuluvaa toiminnasta vastaavaa rehtoria ja apulaisrehtoria. Jos koulurakennuksessa toimii useita eri oppilaitoksia, kuten esimerkiksi yläkoulu ja lukio olisi toimivalta asiassa sillä koulun rehtorilla, jonka oppilaaksi oppilas katsotaan. Vastaava päätösvalta olisi myös rehtorin sijaisella eli työ- tai virkasuhteisella koulun henkilöstöön kuuluvalla työntekijällä.

Muilta osin pykälää ei ehdoteta muutettavaksi.

3 Asian valmistelu ja lausuntopalaute

Asetusehdotus on valmisteltu opetus- ja kulttuuriministeriössä osana hallituksen esityksen valmistelua (VN/489/2021).

Asetusehdotus perustuu opetus- ja kulttuuriministeriön kiusaamisen vastaisessa työryhmän kehittämissuunnitelmaan 21. Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti 24.11.2016 työryhmän pohtimaan kiusaamisen ehkäisyä ja koulurauhaa (Dnro 66/040/2016). Työryhmän tehtävä kattoi varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen sekä toisen asteen koulutuksen. Työryhmän tehtävänä oli tehdä esitykset kiusaamiseen puuttumisesta sekä hyvinvointia ja työrauhaa edistävästä toimista.

Opetus- ja kulttuuriministeriö antoi asetusluonnoksen lausunnoille 4.5.—11.6.2021 luonnoksen hallituksen esitykseksi laeiksi perusopetuslain, ammatillisesta koulutuksesta annetun lain ja lukiolain muuttamisesta yhteydessä. Lausuntoja annettiin kaikkiaan 56 kappaletta.

Ehdotusta rehtorin toimivallan laajentamisesta esitetyllä tavalla kannatettiin. Opetusalan ammattijärjestö OAJ ry:n ja Suomen rehtorit ry:n lausunnoissa ja erilliskuulemisissa ehdotettua muotoilua ”oppilaan opettaja tai rehtori” pidettiin ongelmallisena. Esimerkiksi Suomen Rehtorit toi lausunnoissaan ja kuulemisissaan esiin, että kouluissa on lukuisia tilanteita, esimerkiksi välituntivalvontojen yhteydessä, joissa päätösvalta tarvitaan tilanteessa paikalla olevalle opettajalle. Näissä tilanteissa läsnä oleva opettaja ei olisi toimivaltainen, jos hän ei olisi oppilaan opettaja. Tämän vuoksi säännöstä muutettiin lausuntokierroksella ehdotetun mukaisesti ”koulun opettaja tai rehtori”. Lisäksi lausunnoissa pyydettiin huomioimaan asetuksen perusteluissa tiettyjä koulun käytäntöihin liittyviä erityispiirteitä. Lausuntopalautteen pohjalta perusteluihin esimerkiksi tarkennettiin tulkintaa siitä, että päätösvallan laajentaminen koskee myös

apulaisrehtoria. Lisäksi tarkennettiin, että toimivalta asiassa ei olisi kaikilla koulukennuksen rehtoreilla, vaan toimivalta olisi sen koulun rehtorilla, jonka oppilaaksi oppilas katsotaan.

Asetusmuutokset on tarkastettu oikeusministeriön laintarkastuksessa.

4 Keskeiset vaikutukset

Ehdotetulla muutoksilla pyritään selkeyttämään sääntelyä ja helpottamaan käytännön koulutyötä. Ehdotuksen tarkoituksena on osaltaan turvata turvallista oppimisympäristöä siten, että häiritsevään käyttäytymiseen voidaan puuttua oikea-aikaisesti. Muutos mahdollistaa, että kaikilla koulun opettajilla ja rehtorilla on toimivalta puuttua häiritsevään käyttäytymiseen koulun työpäivien aikana.

5 Voimaantulo

Asetus ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä lokakuuta 2021. Suomen Rehtoreiden ry:n lausunnossa tuotiin esiin, että ehdotettu muutos ei edellytä toimeenpanon tukea. Tämän vuoksi esitetään, että asetus tulee voimaan kesken syyslukukauden 2021. Asetuksen mahdollisimman pikainen voimaantulon katsottiin lausunnossa tukevan turvallista koulutyön järjestämistä.

Muutoksen kohteena olevasta asetuksen 14 §:n 1 momentista on olemassa kaksi sanamuotoa, voimassa oleva ja asetuksella (309/2021) muutettu sanamuoto, mikä tulee voimaan 1.8.2022. Koska tarkoituksena on muuttaa molempia sanamuotoja, tarvitaan kaksi muutosasetusta. Molemmat asetusmuutokset ehdotetaan tulemaan voimaan 1.10.2021.